

<i>Geystliche gesangk Buchleyn</i>	<i>Een ny handbog</i>	<i>[Malmøpsalmebogen 1533]</i>	<i>En Ny Psalmebog</i>	<i>Den danske Psalmebog</i>
Luther og Joh. Walther (red) [Klug (tryk)] Wittenberg 1524	N.N. (red) Ludwig Dietz (tryk) Rostock 1529	Christiern Pedersen (red) Christiern Pedersen (tryk) Malmø 1533	N.N. (red) Hans Vingaard (tryk) København 1535	Hans Thomissøn (red.) Laurentz Benedicht (tryk) København 1569
Vorrhede Martini Luther. 1 DAs geystliche lieder singen / 2 gut vnd Gott angenehme sey / 3 acht ich / sey keynem Christen verborgen / 4 die weyl yderman nicht alleyn das Exempel der propheten	Fortalen til lesseren. (1 – se nedenfor) 2 HWor got ock Gud tack nemmeligt A <i>thet er fromme oc Christelige lessere /</i> 1 att siunge oc lesse Psalmer oc aandelighe lofsange / 3 Lader ieg meg tycke / att thet icke er manghe Christne vwitterligt. 4 Effter thÿ thet haffuer wærid	[Forord] (1 – se nedenfor) 2 DEt er tilbørligt oc Gud tacknemmeligt 3 at alle christne 1 siunge oc læse aandelige <i>Psalmer oc Loffsang</i> 7 hannem till loff oc ære 4 Som Propheterne Konger	Fortalen til leseren (1 – se nedenfor) 2 DEt er tilbørligt och Gud tacknemmeligt 3 at alle christne 1 siunge oc læse aandelige Psalmer oc Lofsang 7 hannem til loff och ære 4 Som Propheterne Konger	Doctor Morten Lu- thers Fortale. (1- se nedenfor) 2 AT det er gaat oc Gud behageligt 1 at siunge Aandelige Loffsang/ 3 er ingen Christen wuitterligt. 4 Effterdi at huer mand veed at sige aff mange herlige

<p>6 (die mit singen vnd klingen / mit tichten vnd allerley sey- ten spiel</p>	<p>huilke /</p> <p>C <i>strax nar Gud haffde bewÿst thennom nogen merckelig welgierning /</i></p> <p>6 haffue siungit <i>oc wærid Gud ther fore tacknemmelige / bode med Psalmer / aandelige wÿser oc lofsange.</i></p> <p>18 Som ther staar Exodi. xv.</p> <p>D <i>Hwor the Israelske børn siunge Gud stor loff oc werdighed / for then Egyptiske oc Pharaonis macht oc trældom han haffde forløøst oc vndlid thennom aff.</i></p> <p>E <i>Desligeste then Kongelig Prophete Daud / som haffuer</i></p> <p>6 med siungende och klingende / med dictelse oc alle honde strengespil / oc besynderlig med Psalmer siungit</p> <p>7 oc prÿsit Gud</p> <p>F</p>	<p>C <i>for sine velgerninger / hwor megit mere</i></p> <p>6 <i>bør oss Christne da ath tacke oc loffue hannem met Psalmer och Loffsang</i></p>	<p>C for sine velgerninger huor megit mere</p> <p>6 bør voss Christne da at tacke oc loffue hannem met Psalmer oc Lofsang</p>	<p>6 huilcke met Sang oc Klang / met Psalmer / <i>met Harper</i> oc allehaande Strengelæg</p>
--	---	---	---	---

<p>7 Gott gelobt haben)</p> <p>8 sondern auch solcher brauch / sonderlich</p>	<p><i>for then naade oc seier han hannwm gaff / Wdermere Iudicum. v. Deuter. xxxij. j. Reg. ij. Esa. xij. xvj. xxxviiij. lxvj. oc andre mange stæder.</i></p> <p>G <i>Effter thÿ att wore forfædre haffue wærid gud for sÿne welgierninger ÿ thet gamle Testamente saa tacknemmelige. Hwor mÿgit meer bør oss Christne (hwilke Gud haffuer bewÿst saa stor naade oc vbegribelig barmhertighed) att være hannwm tacknemmelige</i></p> <p>H <i>siunghendis Psalmer oc lofsange bode med hierte oc mund ÿ thenne naadelige tÿd. wdi hwilken han haffuer oss saa millelig anseet med sÿne hellige ord oc naade / oc forløøst oss wdaff thet Pharaonis oc Egyptiske fengsel oc trældom / thet er aff dieffuelsens macht oc syndzens trældom.</i></p>	<p>H <i>baade aff hw oc hierte for sin store naade och miskundhed som han haffuer giort oss I det han haffuer frelst oss aff dieffuelens mact / oc syndens treldom / oc aff den store vildfarelse som wi vaare før vdi Oc vnt oss at wi mwe høre hans egne ord oc Euangelium</i></p> <p>(7 - se ovenfor)</p> <p>(9 - se nedenfor)</p>	<p>H baade aff hu oc hierte / for sin store naade oc miskundhed som han haffuer giort voss I det han haffuer frelst voss aff Dieffuelens mact Oc Syndens treldom / och aff den store vildfarelse som wi vaare før vdi / Oc vnt voss at wi mue nu høre hans egne ord oc Euangelium</p>	<p>7 <i>pleiede at loffue oc prise Gud for sine velgierninger.</i></p> <p>8 Dernest er det oc obenbare / at saadan en brug / besynderlig</p> <p>9</p>
---	---	--	--	---

9 mit psalmen				met Psalmer /
10 gemeyner Christenheyt von anfang / kund ist.	(10 - se ovenfor)	(10 - se nedenfor)	(10 - se nedenfor)	10 haffuer været fra begyndelsen vdi den menige Christenhed.
11 Ja auch S. Paulus solchs 1 Cor. 14 eynsetzt /	11 Framdelis <i>y thet ny Testamente</i> j. Corin: xiiij. haffuer sancte Powel sielff saadant stichtet.	11 S. Pouel scref och der om i det Ny Testamente i Corintior. xiiii	11 S. Pouil screff oc derom i det Ny Testamente i Corintior xiiii	11 Ja end ocsaa Sancte Pouel haffuer saadant beskicket <i>oc befelet</i> / 1. Corinth. 14.
12 vnd zu den Collossern gepeut / von hertzen dem Herrn sin- gen geystliche lieder vnd Psalmen /	12 Oc til the Colossenser. iij. Capi. biwder han <i>thet saa sigendis / Lærer oc paaminder hwer andre ind- byrdis</i> med Psalmer oc <i>lof- sange</i> oc aandelige wýser/ <i>med naade</i> / siungendis Her- ren <i>y eders hierte</i> /	12 Oc til de Colloser iii ca. siger han Lærer oc paaminder huer andre indbyrdis met psalmer oc <i>Loffsange</i> / och aandelige wiser met naade / Oc siunger Herren loff i eders hierte met tacksigelse /	12 Oc til de Colloser iii. ca. siger han Lærer oc paaminder huer andre inbyrdis met psalmer oc Lofsange / oc aandelige viser met naade / Oc siunger Herren loff i eders hierte met tacksigelse /	12 Oc til de Colosser <i>i det 3. Capitel</i> / befaler at siunge Aandelige Viser oc Psalmer faar Herren aff hiertit /
13 Auff das da durch Gottes wort vnd Christliche leere / auff allerley weyse getrieben vnd geübt werden.	13 <i>oc alt hwad y gjøre med ord eller med gierninger</i> /	13 Oc alt det i gøre met ord <i>eller gerninger</i> /	13 Oc alt det i gøre met ord eller Gerninger /	13 paa det at Guds Ord oc den Christelige lærdom kunde der ved i mange atskillige maader forhandlis oc øffuis.
	I <i>thet gjører alt sammen wdi Herrens Iesu naffn / tackendis Gud fader wid hanwm Til the Epheser. v. Cap. bruger han</i>	I <i>Det gjører i vor herris Iesu Christi naffn / oc tacker Gud Fader ved hannem Han bruger oc moxen de samme ord til de Ephe. v. Luce i finder dw oc huor merkelige</i>	I Det gjører i vor herris Iesu Christi naffn / oc tacke Gud Fader ved hannem / Han bruger oc moxen de samme ord til de Ephe. v. Luce. i.	

	<p><i>nogit nær samme ord. Item Luce. j. finder tw hwor merckelig Christi benedide moder Maria (opfyldt med then helliaands naade) haffuer med sÿn hellige lofsang Magnificat / forhøyet Herren. Ther samme stæds haffuer tw Zacharie spaadom oc lofsang / Luce. ij. Englernis lofsang oc Simeonis tacksielse / hwes textis ord her besynderlig ind at føre wilde være for saare langt / thÿ wil ieg for kortheds skyld paa thenne tyd / gaa thennom for ofuer. Ther fore fromme lessere (brugendis saa mange exemple / fodspor oc efftersiun / icke alleniste aff thet gamle / men ocsaa aff thet ny Testamente)</i></p>	<p><i>iomfrw Maria loffuede herren met sin lofsang Magnificat Der staar oc zacharie spaadom oc lofsang Oc Luce ii Englenis lofsang Oc Simeonis tacksigelse</i></p> <p>10 Derfore skulle oc alle Christne</p> <p>9 siwnge Psalmer oc lofsange oc tacke oc loffue Gud almegtiste med dem for sine mange velgerninger</p>	<p>finder du oc huor merckelig Iomfru Maria loffuede Herren met sin Lofsang Magnificat Der staar oc Zacharie spaadom och lofsang Och Simeonis tacksigelse</p> <p>10 Derfore skulle oc alle Christne</p> <p>9 siunge Psalmer oc Lofsange oc tacke oc loffue Gud almectiste met dem for sine mange velgerninger /</p>	<p>Gud haffuer jo giort vort hierte / sind oc mod lystigt oc glad / ved sin elskelige Søn som hand gaff for oss til en Genløselse fra Synden / Døden oc Dieffuelen. Derfor huem saadant tror / den</p>
--	---	--	---	---

<p>14 Dem nach hab ich auch / sampt ettlichen andern /</p> <p>15 zum gutten anfang vnd vrsach zugeben denen die es besser vermögen /</p> <p>16 ettliche geystliche lieder zu samen bracht /</p> <p>17 das heylige Euangelion / so itzt von Gottes gnaden widder auff gangen ist / zu</p>	<p>16 haffue wÿ her <i>wdi een god mening</i> forsamlid nogre <i>Psalmer oc aandelige wÿser /</i></p> <p>J <i>oc ladit thennom merckelige orenttit oc flittelig corrigeret / med then hellige schrift wel bewernid /</i></p>	<p>16 Oc ære her nw mange sammen sette aff dem</p> <p>J <i>oc stadfeste met den hellige scrifft</i></p> <p>17 <i>paa det ath</i> Gudz ord oc Euangelium / maa der met fordis oc fremmis oss alle til vor sielis hugsualelse /</p>	<p>16 Oc ære her nu mange sammen sette aff dem /</p> <p>J och stadfeste met den hellige scrifft</p> <p>17 paa det at Gudz Ord oc Euangelium / maa der met fordis og fremmis oss alle til</p>	<p>kand icke andit end met lyst oc glæde siunge oc tale her om / at andre det oc saa høre oc anamme kunde. Men den som icke vil siunge eller tale der om / det er it tegn til / at hand icke tror det etc.</p> <p>14 Derfor haffuer ieg met nogle Andre</p> <p>16 <i>dictet oc</i> tilsammen set nogle Aandelige Viser /</p> <p>15 at dem som dette bedre gjøre kunde / her met en god begyndelse oc Orsag giffuis maatte:</p> <p>17 At det hellige Euangelium</p>
--	--	---	--	---

<p>treyben vnd ynn schwanck zu bringen /</p> <p>18 das wyr auch vns möchten rhümen / wie Moses ynn seym gesang thut / Exo. 15</p> <p>19 Das Christus vnser lob vnd gesang sey / vnd nichts wissen sollen zu singen noch zu sagen / denn Jhesum Christum vnsern Heyland / wie Paulus sagt. 1 Cor 2.</p> <p>20 Vnd sind dazu auch ynn vier stymme bracht /</p> <p>21 nicht aus anderer vrsach / denn das ich gerne wollte /</p>	<p>(18 - se ovenfor)</p> <p>(19 - se nedenfor)</p> <p>20 oc trycht <i>meeste parten</i> med theris <i>noder och stämme</i> / hwor thennom bør att siungis /</p> <p>K <i>saa / att hwor the komme mwe beholde theris rette thone oc melodie.</i></p> <p>L <i>Paa thet att Guds ord oc Euangelium ther med motte flittelig fordis oc fremmis oss alle til een siæls hugswalelse / Ther med forhaabendis een orsage wd att komme /</i></p>	<p>(18 - se ovenfor)</p> <p>(19 - se nedenfor)</p> <p>(22 - se nedenfor)</p>	<p>vor Siælis husualelse</p> <p>(19 - se nedenfor)</p>	<p>(som nu aff Guds Naade er igen opkommit) <i>kunde end oc saaledis komme paa Foden igen / brugis / fordis / fremmis oc beuaris.</i></p> <p>18 At wi oc kunde berømme oss / som Moses gjør i sin Loffsang / Exod: 15.</p> <p>19 At Christus er vort Loffsang: oc at wi ey skulle vide nogit andit at siunge eller tale om / end Jesum Christum vor Frelsermand. Som Paulus taler / 1. Corinth. 2.</p> <p>20 Oc <i>vilde ieg gerne / at disse Sang kunde end oc settis oc siungis paa fire stemmer /</i></p> <p>21</p>
---	---	--	--	--

<p>22 die iugent /</p>	<p>(22 - se nedenfor)</p>		<p>(22 - se nedenfor)</p>	<p>paa det 22 at Vngdommen</p>
<p>23 die doch sonst soll vnd mus ynn der Musica vnd andern rechten künsten erzogen wer- den / ettwas hette /</p>				<p>23 (som dog skal vdi Musica oc andre rette <i>gode</i> Konster opdragis) maatte haffue nogit <i>til at fordriffue</i></p>
<p>24 da mit sie der bul lieder vnd fleyschlichen gesenge</p>	<p>24 att <i>løssactige</i> / syndige oc <i>vbeqwemme</i> bolewyser M (<i>som ere ophoff oc grund til møgen synd oc fwlhed</i>)</p>	<p>24 Oc ath <i>løssactige slemme</i> boleuiser M (som ære en aarsage till megen synd)</p>	<p>24 Oc at løssactige slemme Bole viser M som ære en aarsage til megen Synd</p>	<p>24 hine <i>forgiffige</i> Boleuiser oc kiødelige sang met /</p>
<p>25 los worde /</p>	<p>25 motte afleggis</p>	<p>25 mwe affleggis</p>	<p>25 mue affleggis /</p>	<p>25 <i>oc saaledis faa Orsag til at offuergiffue dem oc skillie sig aff met dem.</i></p>
<p>26 vnd an der selben stat ettwas heylsames lernetete / vnd also das guete mit lust / wie den</p>	<p>N <i>oc fortryckis. som ere (tess vær) nw møget almenlige / Oc att børn oc</i></p>	<p>22 Och ath vnge folk oc børn</p>	<p>22 Oc at vnge Folck och Børn /</p>	
<p>26 vnd an der selben stat ettwas heylsames lernetete / vnd also das guete mit lust / wie den</p>	<p>22 vnghe folk 26 motte nw y thet stæd tilwennis att lære</p>	<p>26 mwe nu i den sted venyes til ath lære</p>	<p>26 mue nu i den sted vennis til at lære</p>	<p>26 Oc i deris sted maatte lære</p>

<p>iungen gepürt / eyngienge.</p> <p>27 Auch das ich nicht der meynung byn / das durchs Euan gelion / sollten alle künste zu boden geschlagen werden vnd vergehen / wie ettliche abergeystlichen fur geben / Sondern ich wollt alle künste / sonderlich die Musica gerne sehen ym dienst / des der sie geben vnd geschaffen hat / Bitte derhalben / eyn iglicher Christ / wollt solchs yhm lassen gefallen / vnd wo yhm</p>	<p>O <i>Psalmer oc aandelige wýser / som ere een begyndelse oc rood til all hellighed / tuctiget oc godhed / Oc thennom icke alsomeniste siunge vdwortis med munden / men oc saa indwortis med hiertet / tagendis ther aff een god forbædring /</i></p> <p>19 Saa att Christus <i>allene</i> motte wære wor lofsang / oc wý inthit andet skulle wýde att siunge eller tale en Christum Iesum wor frelser mand <i>allene</i>.</p>	<p>O <i>psalmer oc Aandelige viser (som ære en begyndelse till all ære och hellighed Ath de icke all eniste siunge dem vduertis met mwnden men oc saa induertis met hiertet</i></p> <p>19 Saa ath Christus maa <i>all ene</i> vere vor loffsang Som S. Pouil siger ii Cor. vii ca. Oc at wi skulle inted andet vide ath siunge eller tale vden all eniste Iesum Chrstum vor frelsere /</p>	<p>O Psalmer oc Aandelige Viser som ære en begyndelse til all ære oc Hellighed At de icke all eniste siunge dem vduertis met Munden / Men ocsaa induertis met Hiertet /</p> <p>19 saa at Christus maa all ene være vor Loffsang / som S. Pouel siger ii. Corr. vii. Ca. Oc ath wi skulle inted andet vide ath siunge eller tale vden all eniste Iesum Christum vor Frelser /</p>	<p>nogit som <i>Gudfryctigt</i> er til deris Saligheds <i>forfremmelse</i>. Saa at det gode kunde saa met lyst aff Vngdommen (som dog bør at haffue sin lyst) <i>anammis / oc i dem indplantis</i>.</p> <p>27 Item / <i>paa det at huer maatte see / at ieg er icke i den mening / at alle Konster skulle ved Euangelium forstørris forgaa oc ødeleggis / som somme Suermere (hulcke dog ville siunis megit Aandelige) faregiffue: Men at ieg vilde gierne se / at alle Konster / oc besynderlig Musica / maatte forfremmis / oc tiene den som</i></p>
---	--	---	--	--

<p>Gott mehr odder des gleichen verleyhet / helffen foddern / Es ist sonst leyder alle wellt all zu las vnd zuuergessen die arme iugent zu zihen vnd leren / das man nicht aller erst darff auch vrsach dazu geben.</p> <p>28 Gott geb vns seyne gnade</p> <p>29 Amen.</p>	<p>28 Ther till vnde oc forlene oss alle sammen Gud fader sÿn naade.</p> <p>29 AMEN.</p>	<p>28 Det vnde oss alle Gud Fader aff sin naade</p> <p>29 Amen.</p>	<p>28 Det vnde voss alle Gud Fader aff sin Naade</p> <p>29 AMEN.</p>	<p>dem giffuit oc forskaffit haffuer. Derfor vil ieg oc haffue alle <i>fromme</i> Christne ombedit / at huer vilde lade sig saadant vel befalde / oc hielpe til at det maatte <i>videre forbedris oc</i> forfremmis / effter som Gud hannem sin Naade giffuer <i>til at bekomme saadanne flere Sang.</i> Den gantske Verden er dog / (diss værre) alt formegit lad forsømmelig <i>oc skødisløss</i> / til at opdrage oc lære Vngdommen / at mand tør ey selff først der til ocsaa Orsag giffue.</p> <p>28 Gud giffue oss sin Naade /</p> <p>29 AMEN.</p>
--	--	---	--	--